

Takács Tibor

Nyomozás a nyomozás után A Bicsza-gyilkosság utáni megtorlás iratai

1956. december 10-én a Pest megyei Gyón községben megölték Bicsza Miklóst, a Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) Dabasi Járási Ideiglenes Intéző Bizottságának titkárát. A gyilkosságot követően még aznap megkezdődött a nyomozás, amely aztán – kisebb-nagyobb intenzitással – bő két évig folytatódott. A megtorló gépezet rengeteg iratot termelt az ügygel kapcsolatban, amely egyrészt megkönnyíti, másrészt megnehezíti az esemény rekonstrukcióját megkísérlő történész dolgát. Írásomban azonban nem erről szeretnék szólni, hanem arról, hogy milyen nehézségekkel jár már önmagának a hatalmas iratfolyamnak a strukturálása, az eset utáni megtorlás folyamatának szakaszokra bontása. A fő problémát az jelenti, hogy az eredeti vizsgálati dossziék nem maradtak fenn, a Történeti Levéltárban már csak egy meglehetősen hiányos, két kötetből álló irategyüttes található.¹ A Pest Megyei Levéltárban viszont a bírósági iratok között sikerült megtalálnom a vizsgálati anyagot (feltehetően csak egy részét, habár nem tudhatom, hogy eredetileg mennyi irat keletkezett). Az iratoknak azonban olyan, feltehetően a bíróság által kialakított rendjével találkoztam, amely újabb problémákat vet fel: az egymást követő különböző perek anyagát (a hozzájuk csatolt rendőrségi és ügyészségi anyagokkal együtt) összevonták, így az iratok nagy része – a vizsgálati anyagok kivétel nélkül – egyetlen per iratai között található meg.² Az alábbiakban a Bicsza-gyilkosság utáni nyomozás történetének megrajzolása révén az iratok eredeti rendjének rekonstruálására, a dossziék virtuális újraalkotására teszek kísérletet.³

„Balla Pál és társai”

1.

Az eset kivizsgálása a gyilkosság után szinte azonnal megkezdődött. A Dabasi Járási Rendőrkapitányság vezetője még 1956. december 10-én tájékoztatta a történekről a Pest Megyei Rendőrkapitányság vezetőjét, segítséget kérve az ügy kivizsgálásához.⁴ A megyei kapitányság másnapi jelentésében viszont – többek között – arról számolt be, hogy az ügyben a nyomozást a megyei bűnügyi osztály folytatja.⁵ Az első, december 10–12. között felvett kihallgatási jegyzőkönyvekből azonban az derül ki, hogy a nyomozást alapvetően a megyei kapitányság vizsgálati osztálya végezte, amelybe a bűnügyi osztály, valamint a dabasi járási kapitányság is bekapcsolódott.⁶ A hatóságok 20 embert hallgattak ki (Olajkár Antal községi tanácselnököt kétszer), legalábbis ennyinek a jegyzőkönyve maradt meg. A megszorítás azért indokolt, mert Juhász Kálmán december 11-én említést tett az előző napi kihallgatásáról,⁷ ez azonban nem maradt fenn. A jegyzőkönyvekből nem derül ki, hogy az embereket milyen minőségben hallgatták ki, erre csak a helyszín alapján lehet következtetni. A kihallgatások többségére Gyónon és Dabason (a Bicsza Miklós által megölt Harmincz Istvánéra a kecskeméti katonai kórházban) került sor, négy, feltehetően gyanúsítottként elhurcolt személyt (Balla Pált, Miloszerni Pált, Sziráki Mihályt és Buzás Bélát) viszont a vizsgálati osztály tisztjei Táborfalván, a 66. aknavető tüzérezed laktanyájában vallatták. Buzásnak azonban a jelek szerint sikerült tisztázni magát, ugyanakkor december 12-én még a bűnügyi osztály által kikérdezett Lakos Pál is bekerült az elkövetéssel vádolt személyek körébe.

A nyomozásba kezdettől fogva bekapcsolódtak a szovjet katonai hatóságok is, amit – az arra vonatkozó tanúvallomások mellett, miszerint az eset után szovjet katonák is megjelentek Gyónon – az ügy iratai között fennmaradt, oroszról fordított különjelentés is bizonyít. (Nem zárható ki teljesen, hogy a magyar hadsereg vagy a karhatalom készített jelentést a szovjetek részére, és azt fordították vissza, ennek azonban kicsi a valószínűsége.) A december 12–13. környékén készülhetett összefoglaló szerint a

gyilkosság után a szovjetek három tankot és gépfegyveres katonákat küldtek a faluba. A jelentés múlt időben beszél a vizsgálatról, amelyet „a dabasi járási népi rendőrség szervei” folytatták le a „vezetésünk alatt”, és amelynek eredményeként sikerült őrizetbe venni a gyilkosságban legaktívabb szerepet vállaló, abban közvetlenül részt vett személyeket, akiket 1956. december 12-én Budapestre kísértek „a Hadbíróshoz való átadás céljából”.⁸ (Lehetséges, hogy a statáriális ítélkezéssel frissen megbízott katonai bíróságok valamelyikéről van szó,⁹ ám nincs nyoma annak, hogy a gyóniakat rögtönítelő bíróság elé állították volna.)

A vizsgálat ugyanakkor távolról sem fejeződött be: a négy gyanúsítottat december 14–16. között újra kihallgatták (erre a fenti különjelentésben már nem történik utalás). Az itt felvett jegyzőkönyveknek – egy kivételével – kézzel és géppel írt tisztázatai is fennmaradtak, amelyek több lényegi különbséget mutatnak. A gépelt változatok fejlécén a Belügyminisztériumot tüntették fel, míg a kézzel írtakat dr. Barna Péter őrnagy, az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK) Politikai Nyomozó Főosztálya Vizsgálati Osztályának beosztottja is aláírta. Ez alapján az ügy a központi politikai vizsgálókhoz került, ám a jegyzőkönyvek fogalmazásbeli eltéréseiből, különösen a gépelt változatokból arra lehet következtetni, hogy a szovjetek továbbra is jelen voltak a vallatásoknál. A gyanút az egyetlen megmaradt eredeti, kézzel felvett jegyzőkönyv igazolja, azon ugyanis feltüntették, hogy „a kihallgatás magyar nyelvű fordítón [...] keresztül történt”.¹⁰ Ez – tekintettel arra, hogy az illető magyar anyanyelvű volt – azt bizonyítja, hogy a kihallgatásokat vagy a magyar és a szovjet hatóságok közösen, vagy a szovjetek egyedül végezték, utóbbi esetben Barna őrnagy utólag láthatta el aláírásával a magyarra fordított és tisztázott jegyzőkönyveket.

A politikai rendőrség vonatkozó iktatókönyveiben az 1950-től vezetett vizsgálati (V-) naplók utólagos, 1957. március 18-án kelt bejegyzése szerint a négy gyanúsítottat 1956. december 18-án tartóztatták le: lehetséges, hogy ez az időpont a vizsgálati osztályra kerülésük dátuma.¹¹ Bárhogyan is volt, az osztályon csak december 27-én hoztak határozatot a nyomozás elrendeléséről, valamint a négy fogva tartott személy előzetes letartóztatásba helyezéséről.¹² Az eset feltehetően a súlyosságára való tekintettel került a „központba” és nem a területileg illetékes megyei szervekhez, ám, talán az osztály leterheltsége következtében, majdnem két hétig semmilyen intézkedést nem történt, az érdemi munkát igazából csak januárban kezdték meg. A késlekedést a megyei pártvezetés is szóvá tette. Az MSZMP Pest Megyei Intéző Bizottságának 1957. február 17-i nagyaktíváján Horváth András megyei elnök elmondta: „...én nem tudom, hogyan történt ez meg, de valahogy a felsőbb berkekbe elvitték tőlünk ezt, elvitték az országos rendőrkapitányságra ezt a dolgot, s amikor ott hivatkoztunk, hogy mi az istent ülnek ezen a dolgon, akkor ott Tömpe elvtárs ezt csinált, azt csinált”. Ám kénytelen volt bevallani, hogy ők is belenyugodtak a dologba, és nem léptek fel határozottabban a nyomozás meggyorsítása érdekében.¹³ A vizsgálatot sikerült szűk három hét alatt, 1957. január közepére befejezni (a fennmaradt iratok szerint a gyanúsítottak többszöri kihallgatása mellett mindössze hat tanút idéztek be), majd a vizsgálati osztály néhány nap múlva hosszabb jelentést is készített az esetről, amely egyébként a december 10-étől folytatott nyomozás egészét a Politikai Nyomozó Főosztály Vizsgálati Osztályának tulajdonította.¹⁴

A vizsgálati napló bejegyzése szerint Balla, Lakos és Miloszerni anyaga a 10-51714, Szirákié pedig a 10-51716 számú dossziéba került, több más személy anyagával egyetemben. Ezek az irattárba kerülést követően a V-141322 és a V-141325 számot kapták, amelyek jelenleg az ÁBTL-ben találhatóak.¹⁵ Az előbbi az ügyre vonatkozóan kizárólag Balla Pál egy kihallgatási jegyzőkönyvét, az 1957. január 22-i zárójelentést, egy átiratot, a bűnjeljegyzéket, valamint az első- és a másodfokú ítéletet tartalmazza, utóbbiban azonban semmilyen, Sziráki Mihályra vonatkozó irat nincs.

A vizsgálati iratok java része, a naplóba történt bejegyzésekkel szemben, a 20-184. számú dossziéba került. (Megjegyzem, a fent jelzett bűnjeljegyzéken is ez az iktatószám található.¹⁶) Ez a jelölés annyiban szabálytalannak tekinthető, hogy a vizsgálati ügyek számozása 1950-ben 1000-rel kezdődött, ráadásul a 20-as csoportszámmal a Pest megyei államvédelmi (majd állambiztonsági) vizsgálati szerv által nyitott dossziékat jelölték, ám, mint láttuk, ezt az ügyet hivatalosan a központi vizsgálati

osztály indította meg. Az iktatás mellett az irattározásnak sem maradt nyoma, és igazából az is kérdéses, hogy szabályszerűen, két példányban készítették-e a dossziét. A politikai rendőrség irattárába mindenesetre nem került be, az ügy iratait tartalmazó, már említett kétkötetes irattározott dossziében is mindössze fotómásolatban találhatóak iratok a vizsgálat első szakaszából.

A 20-184. számú dosszié a Pest Megyei Bíróság, azon belül a Kalmár László-per anyagában található.¹⁷ A tartalomjegyzék alapján az irategyüttes szinte teljesnek tekinthető, a 256 oldalas, 89 iratot tartalmazó dossziéból mindössze 7 irat (9 oldal) hiányzik. Ezek egy része (a Biksza Miklós holttestéről készített fénykép és egy ügyvédi meghatalmazás¹⁸) az eljárások során a Biksza-gyilkossággal kapcsolatos iratanyag egy másik részébe került át, tehát nem vészelt el a kutatás számára. A többi is részben duplum és kérdőjegy (az illetők szerepeltek-e valamilyen államvédelmi nyilvántartásban), így érdemnek mindössze egy felismerési jegyzőkönyv (41–43. oldal), valamint az ügyben szereplő személyekről készített jelentés (256. oldal) hiánya tekinthető; az előbbit a tartalomjegyzékben található utólagos bejegyzés szerint egy ismeretlen hatóság, feltehetően már a vizsgálati osztály visszatartotta. Az eredeti állapothoz képest ugyanakkor bővült is a dosszié tartalma. Egyrészt az igazságügyi orvos szakértő véleménye után, a 205. és 206. oldal között helyezték el az utólagos véleménykiegészítést, továbbá a kapcsolódó költségjegyzékeket. Másrészt a dosszié után sorolták be az ügyben gyanúsított Balla, Lakos Pál és Miloszerni, valamint a később elítélt Harmincz István, Kövecses Ferenc és Lakos János 1957. január 21-én kelt környezettanulmányait.

Meg kell jegyezni, hogy a december 10–12. között felvett, a 20-184. számú dossziében található kihallgatási jegyzőkönyvek többsége (négy kivételével igazából az összes többi) megtalálható az 1957. Bül 60. számú, ugyancsak a Kalmár-per anyagában lévő ügyészégi dossziében is. Sőt, vannak olyan jegyzőkönyvek (és egyéb iratok), amelyek csak ott lelhetők fel. Ezek főleg olyan személyekkel kapcsolatos információkat tartalmaznak, akik a megtorlás későbbi szakaszában kerültek kézre, feltehetően ez indokolta a dokumentumok áthelyezését. (A Bül 60. számú dossziéről később bővebben ejtek szót.)

2.

Az ügy a letartóztatott személyekkel és az iratokkal együtt 1957. január 25-én került át a Pest Megyei Ügyészségre,¹⁹ ahol másfél hét múlva a Bozóki István megyei ügyész által jegyzett vádirat is elkészült. Az ügyész bűnsegédi minőségben elkövetett szándékos emberölés bűntettével vádolta meg az 1956. december 10-e óta fogságban lévő négy embert.²⁰ A vádirat immáron „Balla Pál és társai” ügyeként nevesítette a rendőrségi szakaszban még a „Biksza Miklós meggyilkolása”-ként kezelt esetet.

A Pest Megyei Bíróság Isztray József vezette tanácsa három napon át (1957. február 26., 28., március 2.) tárgyalta Balla Pál és társai ügyét, melynek végén 1957. március 8-án hozta meg az elsőfokú ítéletet. A bíróság szándékos emberölés bűntettében találta bűnösnek a négy embert, amiért Balla Pált 7 évi, Lakos Pált (akit hatóság tagja elleni, csoportosulásban elkövetett erőszak miatt is elmarasztalt) 5 évi, Sziráki Mihályt 4 és fél évi, Miloszerni Pált pedig 2 és fél évi börtönre ítélte.²¹ Az ítélet ellen a vádlottak és az ügyész is fellebbezett, így az ügy a Legfelsőbb Bírósághoz került, ám ez csak szeptember közepén tett érdemi lépéseket. Pontosan nem lehet tudni, mi lehetett a késlekedés oka, könnyen lehetséges, hogy az ügyben már folyamatban lévő újabb eljárások kimenetelét kívánták megvárni. Erre utalhat, hogy Balla Pál és társainak a fellebbezési tárgyalására a Biksza-gyilkossággal kapcsolatos újabb perrel együtt került sor. Mindkettőben szeptember 19-én tűzte ki a nyilvános fellebbezési tárgyalás időpontját, amelyet a Borbély János vezette Népbírói Tanács október 7-én folytatott le, és október 22-én hozta meg a másodfokú ítéleteket, jelentősen súlyosbítva a büntetések mértékét. Így Balla Pált halálra ítélte, míg Sziráki Mihály börtönbüntetését nyolc évre emelte, Miloszerni Pált viszont egy évre csökkentette.²² A még aznap lefolytatott kegyelmi tanácskozáson senkit sem ajánlottak kegyelemre, így Balla Pált 1957. október 25-én reggel a Budapesti Országos Börtön udvarán, bitófán, kivégezték.²³

Az ügyészi és a bírósági dokumentumok a Pest Megyei Bíróság anyagában találhatóak.²⁴ A Biksza Miklós halálával kapcsolatos, a bírósági procedúrába került iratok közül ez az egyetlen olyan irategyüttes, amelyet nem csatoltak a Kalmár-perhez.

„Harmincz István és társai”

1.

Már a bíróságon, előkészítő szakaszban járt Balla Pál és társai ügye, amikor újabb, a forradalomban szerepet vállaló gyóni személyek ellen indult eljárás. A Vizsgálati Osztály fent említett, 1957. január 22-i jelentésében olvasható, hogy három, szökésben lévő „tettestárs”, Kövecses Ferenc, Harmincz István és Lakos János ellen országos körözést adtak ki, ám nem ők kerültek a megtorlás kezére. A Dabasi Járási Ügyészség 1957. február 13-én rendelt el nyomozást Sasadi Viktor ellen, méghozzá társadalmi tulajdonban való károkozás miatt.²⁵ (Sasadi október végén a kecskeméti autóközlekedési vállalat teherautójával nekiment a dabasi járásbíróság épületének, és az okozott kárt nem térítette meg.) Február 23-án a Dabasi Járási Rendőrkapitányság már „megrögzött ellenforradalmárként” tett javaslatot őrizetbe vételére (az 1956. december 10-i eseményekhez nem volt köze). Ezzel egyidejűleg, hasonló indokkal, a dabasi rendőrök javasolták Kalmár László, Andrejka Árpád és Sziráki István elfogását is, utóbbiak ellen felhozva azt is, hogy sokat tudhatnak Biksza Miklós meggyilkolásának körülményeiről, illetve Andrejka maga is részt vett a párttitkár bántalmazásában.²⁶ Három nap múlva elrendelték a nevezett személyek őrizetbe vételét.²⁷ A Szirákira vonatkozó utasítás nem maradt meg, ám a Pest megyei vizsgálati naplóba bevezették az ő és Sasadi letartóztatását, méghozzá február 28-i dátummal (Andrejkáét és Kalmárét nem).²⁸ A meginduló kihallgatásokat már a Pest Megyei Rendőr-főkapitányság (PMRFK) Politikai Nyomozó Osztálya végezte, és innentől kezdve az ügy végérvényesen hozzájuk került. (A dabasi kapitányság bűnügyi alosztálya április 2-án küldte meg az iratokat a megyei politikai osztálynak.²⁹)

A gyanúsítottak kihallgatása majdnem két hónapot vett igénybe. Leghamarabb Kalmár Lászlóval végeztek: március 7–8-i kikérdezése után egyetlen dokumentum sem említi, személyével nem foglalkoztak tovább. Sziráki Istvánt a vizsgálati napló adatai szerint március 9-én átadták az ügyészségnek, ám rendőrségi kihallgatásaira csak ezt követően került sor, majd március 23-án szabadon engedték, csakúgy, mint egy hét múlva Andrejka Árpádot.³⁰ Sasadi Viktort azonban négyszer is vallatták (egyik alkalommal két napon keresztül), és négyük közül egyedüliként előzetes letartóztatásba helyezték.³¹ Az elrendelt nyomozást április 19-én fejezték be,³² majd – a vizsgálati naplóba történt bejegyzés szerint – négy nap múlva átadták őt a Pest Megyei Ügyészségnek. Itt azonban hónapokig semmilyen konkrét intézkedés nem történt az ügyében, azt leszámítva, hogy a Legfőbb Ügyészség kétszer is meghosszabbította az előzetes letartóztatását. Mígnem június közepén gyanúsítottként hallgatták ki a Harmincz István és társai elleni ügyben.

Sasadi Viktor vizsgálati dossziéjának a száma a V-napló szerint 20-5579 volt. Ezen a számon meg is található a Kalmár-per anyagában.³³ A dosszié a tartalomjegyzék szerint teljesnek tekinthető, egyedül a 25. oldalon lévő boríték üres, ám tartalmának egy része a Kalmár-per anyagában, „limbus” feliratú, vegyes dokumentumokat tartalmazó iratgyűjtőben megtalálható, így – virtuálisan – visszahelyezhető. Ezek egyrészt bűnjelként lefoglalt, Sasadinak tulajdonított feljegyzések BM-dolgozók neveivel, illetve egy üres, „kádernapló” feliratú füzet, másrészt a dabasi járási kapitányság által lefolytatott eljárás dokumentációja. Emellett feltételezhetően a borítékban volt a helye annak az 1947. február 24-i szemléltői parancsnak is, amely jelenleg a dosszié végén, a befűzött lapok után található. Ezt a dossziét már szabályszerűen, két példányban készítették el, ugyanis a vizsgálati naplóban található bejegyzés szerint Sasadi Viktor anyaga átkerült D. Szabó Károly 20-5641 számú, irattározás után V-144083 számot kapott dossziéjába. Ebben valóban fellelhetők Sasadi vizsgálati iratai.

Ugyanide kerültek Kalmár Ferenc, Andrejka Árpád és Sziráki István vizsgálati dokumentumai is (utóbbi esetében ezt a V-napló is jelezte), és miután az ügyük – ekkor – nem került ügyészségi és bírósági szakaszba, az iratok csak itt maradtak fenn. (Ez azt jelenti, hogy Sziráki 20-5581/1957. számú dossziéja sem maradt meg eredeti formájában.)

2.

A Biksa Miklós párttitkár által 1956. december 10-én meglőtt Harmincz István a Honvéd Kórház Kecskeméti Sebészeti Osztályára került. Itt december 11-én kihallgatták, ezt követően viszont a hatóságok hosszú ideig nem törődtek vele. A kórházból december 30-án szabályosan elbocsátották,³⁴ ezután kikerült a nyomozók figyelméből. A Politikai Nyomozó Főosztály Vizsgálati Osztályán 1957. január 5-én rendelték el az előállítását, majd miután ez nem járt sikerrel, elfogatóparancsot adtak ki ellene, és elrendelték az országos körözését.³⁵ Pár nap múlva értesítették a hazatelepítési központokat is,³⁶ ám a hatóságoknak nem sikerült a nyomára akadniuk. Harmincz István végül 1957. április 4-én önként jelentkezett a Pest Megyei Ügyészségen. (Saját bevallása szerint otthonában tartózkodott.) Az ügyész másnap kihallgatta és elrendelte az előzetes letartóztatását.³⁷ A PMRFK Politikai Nyomozó Osztályának vizsgálati csoportja azonnal megkezdte a gyanúsított kihallgatását. A nyomozáshoz rendelkezésükre álltak Balla Pál és társai ügyének iratai, amelyet az ügyészség küldött meg, egy 13 pontból álló nyomozati utasítás kíséretében.³⁸

A nyomozati utasítás alig másfél hetet adott a vizsgálatra, amit a politikai rendőrség érthetően szűknek tartott, így annak meghosszabbítását kérte.³⁹ Az ügyészség erre nem volt hajlandó, mondván, a kérelmezők mulasztottak, mert érdemi nyomozati cselekmény nem történt, pedig az eset fontosságára és sürgősségére már korábban rámutatott. Az ügyész felhívta a csoportvezető figyelmét, hogy „az idő rövidegére tekintettel” (már csak két nap állt a vizsgálók rendelkezésére!) még több nyomozót állítson az ügyre.⁴⁰ A vizsgálati csoport végül a kitűzött határidő után látott hozzá az érdemi munkának: előbb Harmincz Istvánt hallgatták ki, majd 23 tanút idéztek be (csak április 24-én 16-ot, május 3-án pedig 6-ot). Május 6-án befejezték a nyomozást, és a vizsgálatot végző Balogh Zoltán alhadnagy részletes összefoglalót készített az ügyben, melynek a végén az ügyészséget okolta a hiányos végeredményért, mondván, az hiába adott szóban 5 nap haladékot a vizsgálat befejezésére, „a törvényben előírt nyomozati időre lett volna szükség ahhoz, hogy elfogadható módon megnyugtató eredményre juthassak a vizsgálattal”.⁴¹ A megyei politikai rendőrség mindenestre három nap múlva újabb kísérletet tett arra, hogy az ügyészség biztosítsa számukra a törvényben előírt két hónapot a nyomozás befejezéséhez. Mint írták, az ügy „rendkívül bonyolult és fontos, alapos munkát igényel”, amire a korábban adott idő nem volt elég, így nem tudják befejezettnek nyilvánítani a nyomozást (mintha a három nappal korábbi határozat meg sem született volna). Kérésük elutasítása esetén csak hiányosan tudják az ügyet átadni, „ami rossz fényt vet úgy a rendőrségi, mint az ügyészi munkára”. A kérelmet pár napig jegelték, majd (a rajta szereplő pecsét szerint) május 13-án Bozóki István ügyész meghosszabbította a nyomozás határidejét, igaz, nem a kért június 4-ig, hanem május 14-ig!⁴² A rendőrségnek nem maradt több lehetősége: még aznap ismertették az ügy iratait Harmincz Istvánnal, e napi dátummal látták el a változatlan szövegű összefoglaló jelentést, majd másnap a terheltet és az iratokat átadták az ügyészségnek.⁴³

A vizsgálati napló alapján Harmincz István anyagát D. Szabó Károly dossziéjához csatolták,⁴⁴ de az eredetileg 20-5586/1957. számú – a tartalomjegyzék alapján teljes – változat is fellelhető a bírósági iratok között, a többihez hasonlóan a Kalmár László-per anyagában.⁴⁵ Azt lehet mondani, hogy Harmincz vizsgálati iratai gyakorlatilag hiánytalanul fennmaradtak két példányban (csak egy-két átirat, engedély nem került a bírósági változatba), az egyetlen lényeges különbséget az jelenti, hogy a rendőrségi nyomozást lezáró, azonos szövegű összefoglaló közül a május 6-i dátummal ellátott az állambiztonságnál maradó példányban, míg a május 13-ára keltezett a bírósági példányban található. (A jelenlegi állapot szerint a bírósághoz került dosszié végéhez sorolódott több, ide nem tartozó dokumentum is, így az elsőfokú ítélet elleni ügyészi

óvás, a másodfokú eljárás során a vádlottakról készített elmeszakértői vélemény, tovább D. Szabó Károly [!] előzetes letartóztatásának meghosszabbításáról hozott legfőbb ügyészi határozatok. Ez utóbbi azt jelzi, hogy az egymást követő hosszú eljárások jó esélyt teremtettek az iratok összekeveredésére.)

3.

Ahhoz képest, hogy az ügyet a két szervezet közötti súrlódások kísérték, meglepő, hogy majdnem ebben az időben, az 1957. júliusi országos akcióban elfogott személyek esetében végzett vizsgálatokról készített jelentés Pest megyét is megemlíti azoknak a megyéknek a sorában, ahol a vizsgálati részlegek kapcsolata az ügyésséggel kifejezetten jó volt. Ezeken a helyeken „a felügyeletet gyakorló ügyész elvtársak nemcsak a bűncselekmény jogi minősítésénél adtak segítséget a vizsgálóknak, hanem esetenként részt vettek a gyanúsítottak és a fontosabb tanúk kihallgatásain” is.⁴⁶ Ez talán arra utal, hogy a feszült viszony mögött nem az ügytől független tényezők állhattak. Talán arról lehetett szó, hogy az ügyésség azzal, hogy Harmincz István náluk jelentkezett, sajátjaként kezelte az esetet, ám a szabályos hivatali procedúrát végig kellett játszani, vagyis a rendőrséget nem kerülhette meg, de a vizsgálati szakaszt a minimálisra kívánta korlátozni. Ezt látszik megerősíteni, hogy – a Bicsza-gyilkossággal kapcsolatos eljárásokban példátlan módon – több mint egy hónapig maga is végzett nyomozást.

A megyei ügyésség – Harmincz István mellett – május 18-tól június 13-ig több tucat tanút hallgatott meg. Mindeközben az ügy többszereplőssé vált: június 3-án (a pár hónappal korábban már elfogott, majd szabadon engedett) Sziráki Istvánt, június 4-én ifjabb Harmincz Istvánt, június 13-án Székely Jánost helyezték előzetes letartóztatásba, ám egyiküket sem a december 10-i eseményekkel kapcsolatban, hanem a nemzetőrségben folytatott ténykedésük miatt.⁴⁷ (Ezzel egy időben gyakorlatilag be is fejezték ellenük a nyomozást.⁴⁸) Június 13-án gyanúsítottként hallgatták ki Sasadi Viktort is, ami azt jelzi, hogy az ő ügyét is idecsatolták. A teljes nyomozás június 14-én ért véget, egy hét elteltével pedig elkészült a vádirat is „Harmincz István gyóni lakos és társai ellen a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés büntette miatt indított bűnügyben”. Ebben a már említett személyek mellett hatodrendű terheltként szerepel a Bicsza Miklóst annak saját fegyverével tarkón lövő, az eset után külföldre szökött Kövecses Ferenc, részben ezért, részben a nemzetőrségben végzett tevékenysége okán. A tényállás ismertetése hetedrendű terheltként nevesítette az akkor még szintén szökésben lévő Szabó Károlyt is, ám a vádlottak között őt már nem említi a szöveg.⁴⁹ A vádiratot az ügyésség csak másfél hét elteltével küldte meg a Pest Megyei Bíróságnak, egyben indítványozta, hogy az ügyet az éppen akkor felállított népbírósi tanács tárgyalja. Ezzel összefüggésben, mivel a népbírósi tanácsokról szóló 1957. évi 34. sz. törvényerejű rendelet alapján a megyei bíróságok népbírósi tanácsai csak előzetes letartóztatásban lévő vádlottak ellen járhattak el, a szökésben lévő Kövecses Ferencsel szemben nem tartotta fenn a vádiratot.⁵⁰ (Lehetséges, hogy a már elkészült vádirat késedelmes megküldése azzal állt összefüggésben, hogy az ügyésség értelmezte a rendeletet.)

Az ügyésség által lefolytatott nyomozás iratai külön iratgyűjtőben kerültek a bírósághoz.⁵¹ A tartalomjegyzéke szerint az 1957. Bül 220., valójában azonban az 1957. Bül 60. számú ügy dokumentumai ezek: nemcsak a Harmincz István és társai, hanem már a Balla Pál és társai elleni eljárás is ezen a számon futott a Pest Megyei Ügyésségen. (A 220-as számon Sasadi Viktor ügyének iratait iktatták.) Az eredetileg 161 oldalas dosszié végére, tulajdonképpen az után helyezték el az 1956. december 10–12-e közötti kihallgatások jegyzőkönyveit (és néhány más iratot, ezekről fentebb már esett szó), de a későbbi procedúrák során több más, szorosan nem idetartozó irat is idekerült, mint Bicsza Miklós holttestének temetési engedélye, egy TT pisztolyról adott átvételi elismervény, továbbá a megyei bíróság Harmincz István és társai ügyében folytatott, 1957. augusztus 8-i ítélethozatali tanácskozásának a jegyzőkönyve.

4.

A megyei bíróság néhány nap elteltével július 22–25-re tűzte ki a tárgyalás időpontját.⁵² Azt nem lehet tudni, hogy mi indokolta az újabb több hetes késedelmet, lehetséges, hogy a népbírói tanács felállításával kapcsolatos lépéseket kellett megvárni. Bárhogya is volt, ez a viszonylag hosszú időszak lehetővé tette, hogy a per mégiscsak hat vádlottal szemben induljon meg. 1957. július 11-én ugyanis a dabasi járási rendőrségnek sikerült kézre kerítenie a fél éve keresett Lakos Jánost. Ellene még januárban, Harmincz Istvánnal és Kövecses Ferencsel együtt adtak ki elfogatóparancsot, ám hónapokig sikerült eltűnnie a hatóságok elől. Még aznap átkísérték a megyei vizsgálati csoporthoz, ahol a következő két nap kihallgatták, csakúgy, mint az őt bűjtató Dormány Pált, majd július 13-án mindkettejüket előzetes letartóztatásba helyezték.⁵³ A vizsgálati alosztály ezzel befejezettnek is nyilvánította a nyomozást, tekintettel arra, hogy a korábbi vizsgálatok, az ügyészségi kihallgatások, valamint a Balla Pál és társai ellen már lefolytatott elsőfokú tárgyalás anyaga elégséges terhelő adatot tartalmaz Lakos Jánosra vonatkozóan (és Dormány Pál bűnösségét is kellően bizonyítottak látták).⁵⁴ A Pest Megyei Ügyészség már július 19-én kihallgatta Lakos Jánost, és még aznap elkészült ellene a vádirat is.⁵⁵ (Megjegyzem, a vizsgálati napló bejegyzése szerint Lakost és Dormányt csak július 22-én adták át az ügyészségnek.⁵⁶ Dormány azonban az ügyészségi iratokban már nem tűnt fel, a jelek szerint megszüntették ellene az eljárást.)

Lakos és Dormány ügyét kezdettől fogva Harmincz István és társai ügyének a részeként kezelték. Így már a V-naplóban is Harmincz 20-5586. számú vizsgálati dossziéja szerepel a nevük mellett, ám annak a fennmaradt változatába, érthetően, már nem kerülhettek bele az ellenük folytatott eljárás dokumentumai. Ám nem csatolták a politikai rendőrség saját példányába sem, legalábbis a V-141083 számú dossziében mindössze a Lakos letartóztatását elrendelő július 13-i határozat, továbbá mindkettejük letartóztatási utasítása szerepel.⁵⁷ A hamarjában lefolytatott rendőrségi vizsgálat iratai azonban nem veszték el, hanem a vádirat társaságában egy külön iratgyűjtőben kerültek be Harmincz István és társai peranyagába.⁵⁸ Mindazonáltal ez nem tekinthető szabályos dossziének, hiszen a lapokat nem számozták és tartalomjegyzék sem szerepel benne. A gyűjtő felirata szerint beérkezéskor a Pest Megyei Bíróságon még külön számon (Nb. 996/1957.) iktatták az iratokat, ám az ügyész indítványa az volt, hogy az ügyet egyesítsék Harmincz István és társai már folyamatban lévő ügyével. (A per július 22-én kezdődő tárgyalásán Lakos már hatodrendű vádlottként szerepelt.)

A tervezettnél jóval tovább, hét napon (július 22–26., július 30., augusztus 1.) át tartó tárgyalást követően a Major Miklósné vezette népbírói tanács augusztus 8-án hozta meg az elsőfokú ítéletet. A bíróság a vádlottakat a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedésben (azaz a nemzetőrségben) való tevékeny részvételben, Sasadi Viktort emellett államtitok jogtalan megszerzésében, Harmincz Istvánt és Lakos Jánost pedig gyilkosság elkövetésében is bűnösnek találta, ezért Harmincz Istvánt életfogytig tartó, Sasadit nyolcévi, ifjabb Harmincz Istvánt másfél évi, Sziráki Istvánt három és fél évi, Székely Jánost hatévi, Lakos Jánost pedig 14 évi börtönbüntetésre ítélte.⁵⁹ Az ítélet ellen valamennyi vádlott fellebbezett, ám Sasadi, Sziráki és Székely később visszavonta a sajátját. Ez nyilván összefüggött azzal, hogy Hadanich Gyula megyei ügyész-helyettes az ítélet rájuk vonatkozó részét tudomásul vette, és csak a két Harmincz és Lakos esetében nyújtott be óvást súlyosbításért.⁶⁰

A Legfelsőbb Bíróság, mint azt már korábban jeleztem, inentől kezdve Harmincz István és társainak ügyét együtt kezelte Balla Pál és társai ügyével. Itt is szeptember 19-én tűzte ki a nyilvános fellebbezési tárgyalás időpontját, amelyet a Borbély János vezette Népbírói Tanács október 7-én folytatott le, és október 22-én hozta meg a másodfokú ítéleteket, ebben az esetben is jelentősen súlyosbítva a büntetések mértékét. Harmincz Istvánt és Lakos Jánost halálra ítélte, míg ifjabb Harmincz István börtönbüntetését három és fél évre emelte.⁶¹ A kegyelmi tanácskozáson senkit sem ajánlottak kegyelemre, így Harmincz Istvánt és Lakos Jánost – Balla Pállal együtt – 1957. október 25-én reggel a Budapesti Országos Börtön udvarán kivégezték.⁶²

A per iratai a Pest Megyei Bíróság anyagában találhatóak, azon belül a későbbi eljárások során Kalmár László ügyéhez csatolták és végül itt is irattározták.⁶³

„D. Szabó Károly és társai”

1.

A gyóni „ellenforradalmárok” vezetőjének tekintett Szabó Károly, több más érintettel egyetemben, 1956. december 10-e után bujkált, és az itthon maradtak közül neki sikerült legtovább elkerülni a letartóztatást. Kövecses Ferencsel, Harmincz Istvánnal és Lakos Jánossal ellentétben a Bicsza-gyilkossággal kapcsolatos nyomozás első fázisában ellene nem adtak ki körözést, ám 1957 tavaszán már egészen biztosan keresték: április 15-re datálhatók az első ismert ügynöki beszervezések, amelyeket Szabó Károly felkutatása érdekében hajtottak végre.⁶⁴ Hivatalosan a körözést 1957. június 1-jén indította meg a PMRFK Politikai Nyomozó Osztálya,⁶⁵ bár az iratok tanúsága szerint az intenzívebb és szisztematikusabb felderítő munka már május végén megindult. Egyre több gyóni és környékbeli személyt szerveztek be Szabó felkutatására, aminek köszönhetően június második felétől megszorították a rendőrség rendelkezésére álló információk. (Mint említettem, az ebben az időben Harmincz István és társai ellen készült vádirat szövegében Szabó hetedrendű terheltként szerepelt.) Elfogni azonban csak hónapokkal később, augusztus közepén sikerült, egy alaposan előkészített ügynöki operatív játszmának köszönhetően.⁶⁶

Elfogása napján, augusztus 17-én Szabót előzetes letartóztatásba helyezték, és elrendelték a nyomozást.⁶⁷ (A V-napló szerint 20-5641 számon nyitották meg Szabó dossziéját.⁶⁸) A megyei politikai vizsgálati alosztály alig két hét alatt befejezte a vizsgálatot: Szabó többszöri kikérdezése mellett csak egyetlen tanút hallgattak meg. Ezt követően azonban majdnem egy hónapig állt az ügy, mígnem szeptember végén Szabót terheltté nyilvánították és átadták az ügyészségnek. (Feltehetően ekkor keletkezett a nyomozás befejezéséről szóló, dátum nélküli határozat is.⁶⁹) Az eredeti számot (20-5641) viselő vizsgálati dosszié egy példánya a bírósági iratok között lelhető fel.⁷⁰ Ebben több olyan dokumentum is megtalálható (például a vizsgálat megkezdéséről szóló határozat, D. Szabó augusztus 22-i és 30-i kihallgatási jegyzőkönyve), amely a politikai rendőrségen maradt, és ott irattárba helyezett példányban nincs meg. Az utóbbiban viszont mindössze egyetlen olyan érdemi irat, a vizsgálati terv található, amelyet a bíróságnak nem küldtek meg.⁷¹ Más szempontból ugyanakkor az állambiztonság saját példánya jóval terjedelmesebb, mint a bírósági anyagban fennmaradt változat, hiszen a Bicsza-gyilkossággal kapcsolatban lefolytatott vizsgálatok iratait később ebben a dossziében vonták össze. (Erről később részletesen is szólok.)

Hosszú hónapokig a vádhatóság sem tett semmilyen intézkedést, azt leszámítva, hogy a Legfőbb Ügyészség rendre meghosszabbította az előzetes letartóztatás idejét. (Nem tudni, hogy ebben közrejátszott-e az, hogy a Pest Megyei Ügyészség ezekben a hetekben folytatta le a dabasi járási nemzeti bizottság és nemzetőrség vezetői elleni eljárást, ami leköthette az erőiket.⁷²) A vizsgálat eredményével sem lehettek megelégedve, így 1958 januárjában pótnyomozást indítottak, amelyet a politikai vizsgálati alosztály és a megyei ügyészség közösen folytatott le.⁷³ Ennek során február elejéig – Szabó Károly ismételt vallatása mellett – 21 tanút hallgattak ki, majd Hadanich Gyula megyei ügyész-helyettes február 10-én elkészítette a vádiratot is. Ebben Szabó mellett másodrendű vádlottként Kövecses Ferenc is szerepel.⁷⁴ Kövecses ellen, mint láthattuk, már a Harmincz és társai-ügyben vádat emeltek, amit akkor visszavontak. A megyei ügyészség 1957 decemberében adott utasítást a megyei politikai rendőrségnek, hogy folytassa le a Kövecses elleni nyomozást, azzal a megjegyzéssel, hogy a már lefolytatott eljárások irataiban „a bizonyítékok lényegében rendelkezésre állnak”.⁷⁵ Érdemi nyomozati esemény valóban nem történt, a vádhatóság a már meglévő iratok alapján állította össze Kövecses bűnlajstromát.

A D. Szabó Károly elleni pótnyomozás kihallgatási jegyzőkönyvei szinte hiánytalanul két példányban maradtak fenn, egyrészt a bírósági anyagban, másrészt a V-144083-as dossziében. Mindössze három jegyzőkönyv nem található az utóbbiban, ugyanakkor négy esetében csak a politikai rendőrség saját példánya maradt fenn, ezekről azonban nem lehet teljes bizonyossággal megállapítani, hogy ebben vagy már a

következő, alább ismertetett eljárásban keletkeztek. (A kísérőiratok kizárólag a V-144083-as számú dossziében található.) A bírósági példányok természetesen D. Szabó perének iratai közé kerültek, kettőt azonban a Kalmár László ellen folytatott vizsgálat során kiemelték, és az ő nyomozati anyagában helyezték el (erről később lesz szó).

A D. Szabó Károly és Kövecses Ferenc elleni vádirat a rajta szereplő iktatóbélyegző szerint még az elkészülte napján, február 10-én megérkezett a bíróságra, ám a procedúra ismét hónapokra elakadt, a tárgyalást is csak május végén tűzték ki. Ez a késlekedés összefüggött azzal, hogy időközben újabb nyomozás indult meg Biksza Miklós meggyilkolásával kapcsolatban.

2.

1957. december elején a Legfelsőbb Bíróság Népbírói Tanácsa hívta fel a Pest Megyei Ügyészség figyelmét, hogy az addig lefolytatott perek iratai alapján „gyanúokok forognak fenn, hogy az ügyben eddig terheltként nem szereplő alábbi személyek is tevékenyen részt vettek Biksza Miklós sértett bántalmazásában”, név szerint említve Cseh Ferencet, Balázs Lászlót, Sinkó Pált, továbbá egy ezüsthajú nőt. Pár nappal később az ügyészség nyomozást rendelt el a négy személy ellen (és Kövecses Ferenc ellen, lásd fent), amellyel a PMRFK politikai vizsgálati alosztályát bízta meg.⁷⁶ A nyomozás azonban lassan haladt, majdnem két hónap alatt – az iratfotózáson kívül – mindössze hét tanút hallgattak ki, a gyanúsítottakat viszont egyáltalán nem, arra hivatkozva, hogy a rendelkezésre álló bizonyítékok nem látszottak elégségesnek a bűnösségük igazolására. Nem sikerült azonosítaniuk a Bikszát állítólag bántalmazó fémfogú asszonyt sem.⁷⁷

1958. február 18-án végül letartóztatták Cseh Ferencet, akiről viszont kiderült, hogy valójában nem is ez a neve, hanem Duhaj Ferenc.⁷⁸ Őt a faluban azonban sokan Cseh Bulóként ismerték, ez okozhatta a megtorlás beazonosítási problémáját. Pár nap múlva, újabb tanúk kihallgatását követően a rendőrségnek sikerült megtalálnia és letartóztatnia a rejtélyes „fémfogú nőt”, méghozzá K. Kovács Istvánné személyében.⁷⁹ Őt először még tanúként kérdezték, majd őrizetbe vételét követően immár gyanúsítottként is kihallgatták (és szembesítették is az őt azonosító tanúval). Másnap mindkét gyanúsítottat előzetes letartóztatásba helyezték.⁸⁰ A nagy erővel folytatott nyomozás eredményeképpen március 5-én újabb három, Biksza Miklós bántalmazásával gyanúsított személyt, Takács Ferencnét, Virbling Jánosnét és Kalicza Pétert, március 7-én pedig – az 1957. július 25. óta közbiztonsági őrizetben lévő – Dóri Sándornét is letartóztatták.⁸¹ Takácsnéról hamar kiderült, hogy semmi köze nem volt a gyilkossághoz, így március 11-én szabadlábra helyezéséről döntöttek, erre ténylegesen három nap múlva került sor.⁸²

A vizsgálati alosztály 1958. március 15-én keletkezett összefoglaló jelentése azt mutatja, hogy a „Cseh Ferenc és társai” ellen indított eljárásból „Kalicza Péter és társai” ügye lett. A jelentés a bizonyíthatóság hiányában javasolta Döriné, Virblingné és Duhaj Ferenc szabadon bocsátását is.⁸³ Az erre vonatkozó határozat március 17-én született meg, ténylegesen három nap múlva szabadultak.⁸⁴ (A vizsgálati napló bejegyzése szerint mind a négy említett személy szabadlábra helyezésének dátumaként március 15-e szerepel.) Az összefoglaló említést tesz arról is, hogy az eredeti nyomozási felhívásban szereplő Zs. Balázs László és Sinkó Pál ártatlanságát a nyomozás hamar megállapította, és őket már február 18-án, illetve 25-én szabadlábra helyezték. Ez azért lényeges közlés, mert az ő elfogásukra, kihallgatásukra és elengedésükre vonatkozó iratok nem maradtak fenn. A jelentés egyébként is megjegyezte, hogy a vizsgálat során 70 tanút hallgattak meg, ám csupán 44-et jegyzőkönyveztek, azokat, „akiknek vallomása az ügy szempontjából érdekesnek látszott”.⁸⁵ A vizsgálati alosztály 1958. március 24-én nyilvánította befejezettnek a nyomozást, és újabb összefoglaló jelentést készített, amely lényegében megegyezett a kilenc nappal korábbi jelentéssel.⁸⁶ A másnap elkészült zárójelentésből kiderült, hogy Dóri Sándornét és Virbling Jánosnét, annak ellenére, hogy szabadon engedték őket, a politikai rendőrség kompromittáló adatokkal nyilvántartásba vette.⁸⁷

Az eredetileg 20-5691. számú vizsgálati dosszié bírósághoz került (jelenleg a Kalmár-per anyagában található) példánya értelemszerűen csak közvetlenül a két megvádolt személyre, K. Kovács Istvánnéra és Kalicza Péterre vonatkozó

dokumentumokat tartalmazza.⁸⁸ A tartalomjegyzék alapján a dossziéból hiányzik az 1958. március 24-i összefoglaló jelentés (113–115.), valamint a nyomozást megszüntető határozat(ok) is (116–121.). Helyettük egy D. Szabó Károllyal kapcsolatos (a vizsgálat lezárulta után készített) tanúkihallgatási jegyzőkönyvet, valamint Kalicza és K. Kovácsné ügyészségi kihallgatásának jegyzőkönyveit fűzték be, az oldalszámot is rávezetve a lapokra (113–116.). Korábban már volt szó arról, hogy Balla Pál és társai vizsgálati dossziéjából ide került át a Biksza Miklós holttestéről készített fénykép is (3.). A bírósági példányban lévő iratok kivétel nélkül megmaradtak a politikai rendőrségen is, a menet közben szabadon engedett személyek anyagával egyetemben a V-144083-as dossziében helyezték el azokat. (A V-naplóban a személyek neve mellett már ez az – irattárba helyezés utáni – dossziészám szerepel.)

3.

Az 1958. március 15-i összefoglaló jelentésre Fehér Istvánnak, a vizsgálati alosztály vezetőjének március 18-án kézzel írt megjegyzése szerint az ügyészség Kalicza Péter és K. Kovács Istvánné ügyét már akkor egyesíteni kívánta D. Szabó Károly ügyével, amely akkor már több mint egy hónapja a bírósági szakaszban járt. Ennek ellenére a Pest Megyei Ügyészség nem siettette az eljárást: 1958. április 2-án kihallgatták a két terheltnek nyilvánított személyt, ám a vádirat csak több mint két hét múlva, április 18-án készült el.⁸⁹ Ez másnap megérkezett a Pest Megyei Bíróságra, érdemi lépés azonban ismét csak egy újabb hónap elteltével történt, amikor a népbírósági tanács kitűzte az előzetes terveknek megfelelően egyesített ügy tárgyalásának az időpontját.⁹⁰ Az elsőfokú ítélet négy tárgyalási napot (június 9., 10., 11., 27.) követően, június 28-án született meg: D. Szabó Károlyt a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezet vezetéséért életfogytig tartó börtönbüntetésre, K. Kovács Istvánnét és Kalicza Pétert a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló mozgalomban való tevékeny részvételért és szándékos emberölésért 4–4 évi börtönre, Kövecses Ferencet pedig a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló cselekmény elkövetéséért és gyilkosságért halálra ítélte.⁹¹ Utóbbit a bíróság nem ajánlotta kegyelemre.⁹²

Valamennyi vádlott, illetve védő fellebbezést nyújtott be, ám az ügyük hónapokra ismét megfeneklett: az iratok csak november végén kerültek a Legfőbb Ügyészségről a Legfelsőbb Bíróságra, ahol újabb 20 napra volt szükség a tárgyalás kitűzéséhez.⁹³ Ekkor Szabó Károly és társai ügyét már együtt kezelték Kalmár László perével. A Legfelsőbb Bíróság Népbírósági Tanácsa Borbély János vezetésével 1959. január 12-i tárgyalásán hozta meg a másodfokú ítéletet. Kalicza Péter, K. Kovács Istvánné (valamint Kalmár) a tárgyaláson visszavonták a fellebbezésüket, így esetükben az elsőfokú ítélet emelkedett jogerőre, Kövecses büntetését helyben hagyta, míg Szabó Károly esetében az életfogytig tartó börtönt halálbüntetésre változtatta.⁹⁴ A bíróság nem ajánlotta kegyelemre egyik halálraíteltet sem; Szabó Károlyt január 14-én délután, a Markó utcai börtön udvarán kivégezték.⁹⁵

D. Szabó Károly ügyészségi és bírósági iratai a Pest Megyei Bíróság anyagában, azon belül, a többihez hasonlóan, a Kalmár-per dokumentumai között találhatóak.⁹⁶ Kaliczák ügyészségi iratai közül, mint említettem, a terheltként történt kihallgatásaik jegyzőkönyveit a vizsgálati dossziéjukba fűzték, míg a vádirat különös módon Harmincz István dossziéjába került.

„Kalmár László”

A D. Szabó Károly és társai elleni per során a Pest Megyei Bíróság népbírósági tanácsa szerint államellenes bűncselekmény alapos gyanúja merült fel Kalmár László, Mikó Miklós és Fábíán József ellen, ezért az ügy iratait az ügyészséghez tétette át.⁹⁷ A Pest Megyei Ügyészség egy hónap múlva, 1958. július 25-én, a periratokban szereplő „bizonyítékok” alapján, elrendelte a nyomozást. Hadanich Gyula megyei ügyész-helyettes a megyei pártbizottságon lefolytatott megbeszélésre hivatkozva küldte át az iratokat Bradács Györgynek, a PMRFK Politikai Nyomozó Osztály vezetőjének, akitől a vizsgálat sürgős

lefolytatását kérte, mivel az ügyet a népbírósági tanácson akarják tárgyalni, ám rövid időn belül ennek megszüntetésére tesz majd javaslatot a megyei bíróság.⁹⁸

Az eljárás nem nélkülözte az előzményeket. Mint láthattuk, Kalmár László őrizetbe vételére már 1957 februárjában, a Sasadi Viktor és társai elleni eljárás során javaslatot tett a dabasi járási kapitányság, házkutatást is tartottak nála, majd február 26-án letartóztatták és gyanúsítottként kihallgatták. Újabb, március 7-i kihallgatását követően azonban elengedték, és, azt leszámítva, hogy tanúként többször is meghallgatták, nem került a megtorlás látómezejébe. Fábián Józseffel kapcsolatban szintén vizsgálódott a dabasi rendőrség 1957 tavaszán,⁹⁹ ám nincs nyoma annak, hogy eljárást indítottak volna ellene. 1958. június 23-án a megyei ügyészség hallgatta meg, a jegyzőkönyv szerint D. Szabó Károly és társai ügyében tanúként, ám ebben az időpontban már folyt a bírósági tárgyalás, és az egész arról szólt, hogy Fábián kisebbiteni kívánja a nemzeti bizottságban betöltött szerepét.¹⁰⁰ Következésképpen a kihallgatás már az ellene (is) indított eljárás előhangjának tekinthető. A harmadik személy, Mikó Miklós körzeti orvos addig csupán tanúként szerepelt az iratokban, most azonban a forradalom alatti és utáni ténykedése, továbbá a Bicsza Miklós lelövése után közvetlenül adott szakvéleménye miatt vették elő a hatóságok.

A megyei vizsgálati alosztály több hetes késéssel, csak augusztus elején kezdte meg a nyomozást.¹⁰¹ Augusztus 7-én és 8-án kihallgatták a három gyanúsítottat, majd Kalmárt még egyszer 12-én (a nyomozati utasítás értelmében csak ő került előzetes letartóztatásba, augusztus 8-án¹⁰²), ezzel a vizsgálat be is fejeződött. Az erről szóló határozat augusztus 12-én kelt, majd az iratismertetés után Kalmár Lászlót átadták az államügyészségnek.¹⁰³ Noha a rendőrségi határozat mindhárom személyt ellenforradalmi bűncselekménnyel gyanúsította, a pár nap múlva elkészülő vádirat már csak Kalmárt vádolta ilyennel.¹⁰⁴ A másik két személy elleni nyomozást megszüntető ügyészi határozat, amelyre a vádirat utal, nem lelhető fel az ügy iratai között. (Fábián Józsefet 1963 júniusáig megfigyelte a megyei politikai rendőrség.¹⁰⁵ Rajta kívül az ügyben szereplő személyek közül egyedül Székely János figyelő-dossziéja maradt fenn.¹⁰⁶) A V-napló szerint Kalmár vizsgálati iratait már eleve D. Szabó Károly 20-5641 számú dossziéjába helyezték. Ennek megfelelően a bíróságra nem ennek a teljes változata, hanem természetesen csak a mostani eljárás során keletkezett dokumentumok kerültek, egy szám nélküli, tartalomjegyzéket és zárólapot nem tartalmazó iratgyűjtőbe.¹⁰⁷ Az iratok másik példányát az irattárban V-144083 számot kapott dossziében helyezték el.

A nyomozás gyors lefolytatása ellenére az ügy mégsem a népbírósági tanács elé került, az eljárást a megyei bíróság rendes büntetőtanácsa folytatta le. Az előkészítő ülést szeptember 8-án megtartották, a tárgyalásra 22-én került sor, és azon nyomban meg is hozták az elsőfokú ítéletet. A megyei bíróság Major Miklósné vezette tanácsa Kalmár Lászlót a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés vezetése miatt 4 évi börtönbüntetésre ítélte.¹⁰⁸ Az ítéletet Bozóki István megyei ügyész még aznap tudomásul vette, Kalmár László azonban fellebbezéssel élt.¹⁰⁹ Mint említettem, Kalmár ügyét innentől kezdve együtt kezelték Szabó Károly és társai perével. A Legfelsőbb Bíróság Népbírósági Tanácsa 1959. január 12-i tárgyalásán Kalmár (illetve védője) visszavonta a fellebbezését, így az elsőfokú ítélet emelkedett jogerőre.¹¹⁰

Az ügyészségi és periratok nagy része (a vádirat, a bírósági előkészítő ülés és a tárgyalás jegyzőkönyve, valamint az ügyész végindítványa) Kalmár vizsgálati dossziéjába van fűzve. A tulajdonképpeni bírósági anyagban csak az első- és másodfokú ítélet, valamint az ítélelhozatal után keletkezett, elsősorban Kalmár sorozatban beadott kegyelmi kérvényeivel kapcsolatos dokumentumok találhatóak, de idekerült néhány más, a többi eljárás során elítélt személy (Sasadi Viktor, Kalicza Péter, Sziráki Mihály, Miloszerni Pál, Székely János) ügyében keletkezett irat is.¹¹¹

1956. december 10-től 1959 januárjáig nemcsak a megtorlás, hanem annak iratai is nagy utat tettek meg, egyik eljárásból a másikba, a politikai vizsgálóktól az ügyészségre, onnan a bíróságra kerültek, majd visszafelé is többször bejárták ugyanezt az útvonalat. Mindeközben, mint láthattuk, dokumentumok eltűntek vagy eredeti helyükről máshová

kerültek. Egy jó részük úgy összekeveredett, hogy kezelőik nem vesződtek a szétválogatásukkal, hanem a Kalmár-per anyagán belül külön, „limbus” felíratú iratgyűjtőben helyezték el őket.¹¹² Főleg duplumok, kísérőlevelek, átiratok, ügyvédi meghatalmazások, elítéltek foglalási jegyzőkönyvei találhatóak benne. A rajtuk lévő iktatószám alapján szinte minden esetben megállapítható, hogy az iratok melyik eljárás során keletkeztek, emellett, virtuálisan, a vizsgálati dossziék bírósági példányainak hiányzó lapjai is visszahelyezhetők (a 20-5579-es dosszié 25. oldalán lévő boríték tartalma, a 20-5586-as dosszié 7., 38. és 46–47. oldalai, a 20-5641-es dosszié 43. oldala, a 20-5691-es dosszié 18–21. oldalai, valamint az 1957. Bül 60. ügyészségi dosszié 113–161. oldalai).

A politikai rendőrségen maradt iratokat, mint arról volt már szó, D. Szabó Károly vizsgálati dossziéjában vonták össze, és így került irattárba is. A dossziét 1958. október 9-én zárták le, 99 tétellel és 299 oldalszámmal.¹¹³ Az ÁBTL-ben kutatható kétkötetes dosszié ennél ma már sokkal nagyobb terjedelmű. Igazából nem lenne lehetetlen vállalkozás az eredeti állambiztonsági példány rekonstruálása, én azonban a mostani, ebben a formában 1975-ben lezárt dossziéről ejtenék egy-két szót. Az első kötetben a gyanúsítottakra vonatkozó dokumentumokat (határozatokat, kihallgatási jegyzőkönyveket) helyezték el, személyenként csoportosítva, kezdve D. Szabó Károssal és Harmincz Istvánnal, a végén a végül el nem ítélt személyekkel (Takács Ferencné, Duhaj Ferenc, Mikó Miklós stb.). A korábban említettek alapján a megtorlás legelső szakaszában elfogott négy emberre, továbbá Lakos Jánosra vonatkozóan csak elvéve található néhány feljegyzés.¹¹⁴ A második kötetbe kerültek a szembesítések és a tanúk kihallgatásain felvett jegyzőkönyvek, átiratok és szolgálati jegyek, a vizsgálati tervek és az összefoglaló jelentések, majd a dosszié végén a megtorlás során hozott első- és másodfokú ítéleteket helyezték el.¹¹⁵

Végigtekintve a Bicsza-gyilkosság utáni nyomozás történetén, felvetődhet a kérdés: helytálló-e a *megtorló gépezet* kifejezés használata? Amennyiben az eljárásokban részt vevő intézmények működésére vonatkoztatjuk, a válasz igen: a rendőrség, az ügyészség és a bíróság egy előre meghatározott programnak, a büntetőeljárás rendjének megfelelően fogadják és adják tovább az ügyeket a gyanúsítottakkal és az iratokkal. Bár, mint láthattuk, főleg a nyomozás első időszakában a fogaskerekek még nem működtek olajozottan, az eljárás egészét el lehet képzelni gépezetként. Más a helyzet, ha a kifejezésen a megtorlás eredményének előre beprogramozott voltát értjük, vagyis azt, hogy meghatározott cselekmény elkövetéséért mindenkit elér a retorzió, és ugyanazon tettért ugyanolyan büntetést is kapnak. Az írásból is kiderült, hogy sok esetben a körülményektől függött, sőt olyan érzésünk is lehet, hogy esetenként a véletlenül múlt, kiket és mikor vontak felelősségre, és milyen büntetést kaptak. Ezek vizsgálata azonban már egy másik történet.

- ¹ ÁBTL 3.1.9. V-144083/1 és 2.
- ² PML XXV. 2. b. 1308/1958.
- ³ A tanulmány a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült. Az írás alapjául az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL) „Történelmi Kávéház” című előadássorozatának keretében 2011. március 10-én hasonló címmel tartott előadás szolgált.
- ⁴ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 1957 Bül 60. dosszié. Sz. n. Jelentés, 1956. december 10.
- ⁵ Kajári (összeáll.), 1996: 510.
- ⁶ A kihallgatási jegyzőkönyvek jelzeteit általában nem közlöm, mert túlságosan megterhelné a jegyzetapparátust.
- ⁷ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-184. 240–241. Juhász Kálmán k. jkv. 1956. december 11.
- ⁸ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-184. 31–32. Különjelentés az MSZMP dabasi járási párttitkára ellen elkövetett terrorista merényletről valamint a bűnösök letartóztatásáról, d. n.
- ⁹ 1956. évi 28. számú törvényerejű rendelet a rögtönbíráskodásról. *Magyar Közlöny*, 100. sz. 1956. december 11. 591. 6/1956. (XII. 11.) Korm. számú rendelet a rögtönbíráskodás részletes szabályozásának megállapításáról. *Magyar Közlöny*, 101. sz. 1956. december 12. 593–594. 1956. évi 32. számú törvényerejű rendelet az 1956. évi 28. számú törvényerejű rendelet kiegészítéséről. *Magyar Közlöny*, 102. sz. 1956. december 13. 596.
- ¹⁰ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-184. 119–121. Lakos Pál k. jkv. 1956. december 16.
- ¹¹ ÁBTL 3.1.9. III/1. Osztály vizsgálati naplói I. sorozat II. kötet, 4747., 4765., 4766., 4776. sorszám. A vizsgálati naplókkel kapcsolatban lásd Petrikné, 1999: 58.
- ¹² PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-184. 1. Határozat a nyomozás elrendeléséről, 1956. december 27. Uo. 3–4. Határozat az előzetes letartóztatás elrendeléséről, 1956. december 27.
- ¹³ PML XXXV. 51. 1/7. 67. ö. e. MSZMP Pest megyei nagyaktíva-ülésének jegyzőkönyve, 1957. február 17. Kádár János hozzászólásának a szövegét a jegyzőkönyvhöz mellékeltek.
- ¹⁴ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-184. 251. Határozat a nyomozás befejezéséről, 1957. január 17. ÁBTL 3.1.9. V-141322/a. 279–282. Jelentés Biksa Miklós párttitkár meggyilkolása ügyében, 1957. január 22.
- ¹⁵ ÁBTL 3.1.9. V-141322, V-141322/a. V-141326.
- ¹⁶ ÁBTL 3.1.9. V-141322/a. 278. Bűnjeljegyzék, 1957. január 28.
- ¹⁷ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-184.
- ¹⁸ Előbbi eredetileg a dosszié 8. oldalán volt, jelenlegi lelőhelye: PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-5691/1958. 3. Utóbbi a 155. oldalról került a Balla Pál és társai peranyagába: PML XXV. 2. b. 154/1957. Megjegyzem, a 155. oldalra viszont áthelyezték az eredetileg a 255. oldalon található iratismerttetési jegyzőkönyvet.
- ¹⁹ ÁBTL 3.1.9. V-141322. 143. Átirat, 1957. január 25.
- ²⁰ PML XXV. 2. b. 154/1957. 1957 Bül 60. Vádirat, 1957. február 5.
- ²¹ PML XXV. 2. b. 154/1957. B. 154/1957/12. Ítélet, 1957. március 8.
- ²² PML XXV. 2. b. 154/1957. Nbf. I. 5171/1957/19. Végzés, 1957. szeptember 19. Uo. Nbf. I. 5173[!]/1957/21. Ítélet, 1957. október 22.
- ²³ PML XXV. 2. b. 154/1957. Nbf. I. 5173/1957/23. Kegyelmi tanácskozási jkv. 1957. október 22. Uo. B. I. 154/1957. Ítélet-végrehajtási jkv., 1957. október 24.
- ²⁴ PML XXV. 2. b. 154/1957.
- ²⁵ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-5579/1957. 25/8. 1957 Bül 119/1. Határozat a nyomozás elrendeléséről, 1957. február 13. A határozat másnap érkezett a járási rendőrkapitányságra, ahol a bűnügyi alosztály azonnal intézkedett a nyomozás lefolytatásáról.
- ²⁶ ÁBTL 3.1.9. V-144083/1. 82. Jelentés Sasadi Viktor ügyében, 1957. február 23. Uo. 104. Jelentés Sziráki István ügyében, 1957. február 23. Uo. 119a. Jelentés Andrejka Árpád ügyében, 1957. február 23. ÁBTL 3.1.9. V-144083/2. 218. Jelentés Kalmár László ügyében, 1957. február 23.
- ²⁷ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-5579/1957. 4. Utasítás Sasadi Viktor előzetes letartóztatásba helyezésére, 1957. február 26. ÁBTL 3.1.9. V-144083/1. 118. Utasítás Andrejka Árpád előzetes letartóztatásba helyezésére, 1957. február 26. Uo. 179. Utasítás Kalmár László előzetes letartóztatásba helyezésére, 1957. február 26.
- ²⁸ ÁBTL 3.1.9. Pest megyei vizsgálati napló, 872., 874. sorszám.
- ²⁹ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-5579/1957. 25/12. Átirat Sasadi Viktor elleni ügyben, 1957. április 2.
- ³⁰ ÁBTL 3.1.9. V-144083/1. 115. Szabadon-bocsátási utasítás (Sziráki István), 1957. március 23. Uo. 125–126. Szabadon-bocsátási utasítás (Andrejka Árpád), 1957. március 30.
- ³¹ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-5579/1957. 1–2. Határozat az előzetes letartóztatás elrendeléséről, 1957. március 7.
- ³² PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-5579/1957. 3. Határozat a nyomozás elrendeléséről, 1957. március 7. Uo. 26. Határozat a nyomozás befejezéséről, 1957. április 19.
- ³³ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-5579/1957.
- ³⁴ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 1957 Bül 60. dosszié. 157–158. Kórházi zárójelentés, 1956. december 19. Az elbocsátás dátumaként december 30-a van feltüntetve.
- ³⁵ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-184. 190. Szolgálati jegy, 1957. január 5. Uo. 191. Feljegyzés, 1957. január 7. Uo. 194. Elfogatóparancs, 1957. január 8. Uo. 192. Átirat, 1957. január 9.
- ³⁶ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-184. 196. (Szombathely), 197. (Zalaegerszeg), 198. (Győr) Értesítés, 1957. január 16.
- ³⁷ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-5586. 6. 1957 Bül 60. Határozat előzetes letartóztatás elrendeléséről, 1957. április 5. Uo. 8–11. 1957 Bül 60. Harmincz István gyk. jkv. 1957. április 5.

- ³⁸ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-5586. 5. Határozat a nyomozás elrendelésére, 1957. április 8. Uo. 33–34. Nyomozati utasítás, 1957. április 9.
- ³⁹ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-5586. 39. Átirat, 1957. április 15.
- ⁴⁰ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-5586. 40–41. 1957 Bül 60/13. Átirat, 1957. április 18.
- ⁴¹ ÁBTL 3.1.9. V-144083/2. 236–238. Összefoglaló Harmincz István bűnügyében, 1957. május 6. PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-5586. 116. Határozat a nyomozás befejezéséről, 1957. május 6.
- ⁴² PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-5586. 42. Harmincz István ügyében a nyomozási határidő meghosszabbításának kérése, 1957. május 9.
- ⁴³ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-5586. 117–120. Összefoglaló Harmincz István bűnügyében, 1957. május 13. ÁBTL 3.1.9. V-144083/1. 76. Átirat, 1957. május 14. A V-napló bejegyzése szerint az átadásra május 15-én került sor. ÁBTL 3.1.9. Pest megyei vizsgálati napló, 879. sorszám.
- ⁴⁴ ÁBTL 3.1.9. V-144083/1,2.
- ⁴⁵ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-5586.
- ⁴⁶ ÁBTL 1.6. II/8. monográfiák 18. k. 1–14. Jelentés a közbiztonsági őrizetbe vett személyek ügyében folytatott vizsgálat, valamint az ügyek bírósági tárgyalásra való előkészítésének eredményéről és tapasztalatairól, 1957. december 19.
- ⁴⁷ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 1957 Bül 60. dosszié. 131. Határozat Sziráki István előzetes letartóztatásáról, 1957. június 3. Uo. 127. Határozat ifj. Harmincz István előzetes letartóztatásáról, 1957. június 4. Uo. 135. Határozat Székely János előzetes letartóztatásáról, 1957. június 13.
- ⁴⁸ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 1957 Bül 60. dosszié. 137. Határozat az ifj. Harmincz István elleni nyomozás befejezéséről, 1957. június 3. Uo. 139. Határozat a Székely János és Sziráki István elleni nyomozás befejezéséről, 1957. június 14.
- ⁴⁹ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 917/1957. 1957 Bül 60. Vádirat Harmincz István és társai ellen, 1957. június 21.
- ⁵⁰ PML XXV. 2. b. 1308/1958. Limbus. 1957 Bül 60. Kísérőlevél, 1957. július 2. Vö. 1957. évi 34. sz. törvényerejű rendelet a népbírói tanácsokról és a bírósági szervezet, valamint a büntetőeljárás egyes kérdéseinek szabályozásáról. *Magyar Közlöny*, 66. sz. 1957. június 15. 383–388.
- ⁵¹ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 1957 Bül 60. dosszié.
- ⁵² PML XXV. 2. b. 1308/1958. Limbus. B. 917/1957/2. Végzés, 1957. július 9.
- ⁵³ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 917/1957. Átkísérési utasítás, 1957. július 11. Uo. Utasítás őrizetbevételre, 1957. július 11. Uo. Határozat Lakos János előzetes letartóztatásának elrendeléséről, 1957. július 13. ÁBTL 3.1.9. V-144083/1. 128–129. Határozat Dormány Pál előzetes letartóztatásának elrendeléséről, 1957. július 13.
- ⁵⁴ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 917/1957. Határozat a nyomozás befejezéséről, 1957. július 15.
- ⁵⁵ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 917/1957. 1957 Bül 868. Vádirat Lakos János ellen, 1957. július 19.
- ⁵⁶ ÁBTL 3.1.9. Pest megyei vizsgálati napló, 987., 988. sorszám.
- ⁵⁷ ÁBTL 3.1.9. V-144083/1. 48–49. Határozat Lakos János előzetes letartóztatásának elrendeléséről, 1957. július 13. Uo. 50. Utasítás Lakos János előzetes letartóztatására, 1957. július 13. Uo. 130. Utasítás Dormány Pál előzetes letartóztatására, 1957. július 13.
- ⁵⁸ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 917/1957. Nb. 996/1957.
- ⁵⁹ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 917/1957. Nb. 917/1957/17. Ítélet, 1957. augusztus 8.
- ⁶⁰ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 917/1957. 1957 Bül 60. Végindítvány, 1957. augusztus 12.
- ⁶¹ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 917/1957. Nbf. I. 5174/1958/26. Végzés, 1957. szeptember 19. Uo. Nbf. I. 5174/1958/27. Ítélet, 1957. október 22.
- ⁶² PML XXV. 2. b. 1308/1958. 917/1957. Nbf. I. 5174/1957/32. Kegyelmi tanácskozási jkv. 1957. október 22. Uo. Nb. 917/1957. Ítélet-végrehajtási jkv. 1957. október 24.
- ⁶³ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 917/1957.
- ⁶⁴ ÁBTL 3.1.5. O-9747. 43–44.
- ⁶⁵ ÁBTL 3.1.5. O-9747. 9–10. Javaslat Szabó Károly gyóni lakosról körözési dosszié felállítására, 1957. június 1.
- ⁶⁶ A körözési dosszié: ÁBTL 3.1.5. O-9747. Az iratokat közli: Takács, 2007.
- ⁶⁷ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-5641/1957. 4. Határozat a nyomozás elrendeléséről, 1957. augusztus 17. Uo. 8. Határozat a vizsgálat megkezdéséről, 1957. augusztus 17. Uo. 5–6. Határozat az előzetes letartóztatás elrendeléséről, 1957. augusztus 17.
- ⁶⁸ ÁBTL 3.1.9. Pest megyei vizsgálati napló, 1099. sorszám.
- ⁶⁹ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-5641/1957. 42. Határozat a nyomozás befejezéséről, d. n. Uo. 30. Határozat terheltkénti felelősségre vonásról, 1957. szeptember 26. ÁBTL 3.1.9. V-144083/1. 45. Átkísérési utasítás, 1957. szeptember 26. A Pest Megyei Ügyészség már az előző napon kihallgatta Szabót: PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-5641/1957. 26–29.
- ⁷⁰ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-5641/1957.
- ⁷¹ ÁBTL 3.1.9. V-144083/2. 219–220. Vizsgálati terv, 1957. augusztus 23.
- ⁷² Ennek iratait lásd: PML XXV. 2. b. 76/1958. 1957 Bül 1439.
- ⁷³ ÁBTL 3.1.9. V-144083/2. 221–222. Vizsgálati terv D. Szabó Károly pótnyomozásához, 1958. január 13.
- ⁷⁴ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 236/1958. 1957 Bül 1179. Vádirat D. Szabó Károly gyóni lakos és társa ellen, 1958. február 10.

- ⁷⁵ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-5691/1958. 7. 1957 Bül 1540. Határozat a nyomozás elrendeléséről, 1957. december 16.
- ⁷⁶ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-5691/1958. 6. Nbf. I. 5174/1957/27/a. Átirat, 1957. december 3. Uo. 7. 1957 Bül 1540. Határozat a nyomozás elrendeléséről, 1957. december 16.
- ⁷⁷ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-5691/1958. 10–11. Átirat, 1958. február 7.
- ⁷⁸ ÁBTL 3.1.9. V-144083/1. 244–245. Utasítás Duhaj Ferenc őrizetbe vételére, 1958. február 18. ÁBTL 3.1.9. Pest megyei vizsgálati napló, 1218. sorszám.
- ⁷⁹ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-5691/1958. 49–50. Utasítás K. Kovács Istvánné őrizetbe vételére, 1958. február 24. ÁBTL 3.1.9. Pest megyei vizsgálati napló, 1219. sorszám.
- ⁸⁰ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-5691/1958. 47–48. Határozat K. Kovács Istvánné előzetes letartóztatásáról, 1958. február 25. ÁBTL 3.1.9. V-144083/1. 241–242. Határozat Duhaj Ferenc előzetes letartóztatásáról, 1958. február 25.
- ⁸¹ ÁBTL 3.1.9. Pest megyei vizsgálati napló, 1215–1217., 1220. sorszám. PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-5691/1958. 12. Határozat Kalicza Péter őrizetbe vételére, 1958. március 5. ÁBTL 3.1.9. V-144083/1. 204. Határozat Takács Ferencné őrizetbe vételére, 1958. március 5. Uo. 261. Határozat Virbling Jánosné őrizetbe vételére, 1958. március 5. PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-5691/1958. 13–14. Határozat Kalicza Péter előzetes letartóztatásáról, 1958. március 7. ÁBTL 3.1.9. V-144083/1. 205–206. Határozat Takács Ferencné előzetes letartóztatásáról, 1958. március 7. Uo. 222. Határozat Dóri Sándorné előzetes letartóztatásáról, 1958. március 7. Uo. 262–263. Határozat Virbling Jánosné előzetes letartóztatásáról, 1958. március 7. Vö. ÁBTL 3.1.9. V-143026. 58. Határozat Dóri Sándorné közbiztonsági őrizetbe helyezéséről, 1957. július 25.
- ⁸² ÁBTL 3.1.9. V-144083/1. 217–219. Határozat Takács Ferencné szabadlábra helyezéséről és az előzetes letartóztatás megszüntetéséről, 1958. március 11. Uo. 220. Szabadlábra helyezési parancs, 1958. március 14.
- ⁸³ ÁBTL 3.1.9. V-144083/2. 225–228. Jelentés Kalicza Péter és társai ügyében, 1958. március 15.
- ⁸⁴ ÁBTL 3.1.9. V-144083/1. 237–238. Határozat Dóri Sándorné szabadlábra helyezéséről, 1958. március 17. Uo. 257–258. Határozat Duhaj Ferenc szabadlábra helyezéséről, 1958. március 17. Uo. 276–277. Határozat Virbling Jánosné szabadlábra helyezéséről, 1958. március 17. A március 20-án kelt szabadlábra helyezési parancsok: uo. 239., 259., 278.
- ⁸⁵ ÁBTL 3.1.9. V-144083/2. 225–228. Jelentés Kalicza Péter és társai ügyében, 1958. március 15.
- ⁸⁶ ÁBTL 3.1.9. V-144083/2. 229–231. Összefoglaló jelentés Kalicza Péter és társai ügyében, 1958. március 24. A nyomozás befejezéséről, illetve a szabadon bocsátottak esetében annak megszüntetéséről szóló határozatokat lásd: PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-5691/1958. 109., 110., illetve ÁBTL 3.1.9. V-144083/1. 216., 236., 245., 246., 256., 275.
- ⁸⁷ ÁBTL 3.1.9. V-144083/2. 232–235. Zárójelentés, 1958. március 25.
- ⁸⁸ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-5691/1958.
- ⁸⁹ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 20-5586/1957. 1957 Bül 1540. Vádirat K. Kovács Istvánné és Kalicza Péter ellen, 1958. április 18.
- ⁹⁰ PML XXV. 2. b. 1308/1958. Limbus. Nb. 236/1958/5. Végzés, 1958. május 21.
- ⁹¹ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 236/1958. Nb. 236/1958. Ítélet, 1958. június 28.
- ⁹² PML XXV. 2. b. 1308/1958. 236/1958. Nb. 236/1958. Kegyelmi tanácskozás jkv., 1958. június 28.
- ⁹³ PML XXV. 2. b. 1308/1958. Limbus. Bfl 24465/1/1958. Átirat, 1958. november 20. PML XXV. 2. b. 154/1957. Nbf. I. 5283/1958/12/a. Végzés, 1958. december 10.
- ⁹⁴ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 236/1958. Nbf. I. 5283/1958/16. Tárgyalási jkv. 1959. január 12. Uo. Nbf. I. 5283/1958/16. Ítélet, 1959. január 12.
- ⁹⁵ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 236/1958. Nbf. I. 5283/1958/17. Kegyelmi tanácskozási jkv. 1959. január 13. Uo. Nb. 236/1957. Ítélet-végrehajtási jkv. 1959. január 14.
- ⁹⁶ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 236/1958.
- ⁹⁷ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 236/1958. Nb. 236/1958. Ítélet, 1958. június 28.
- ⁹⁸ PML XXV. 2. b. 1308/1958. Sz. n. dosszié. 3. B. 10290/1958. Határozat a nyomozás elrendeléséről, 1958. július 25. Uo. 2. B. 10290/1958. Nyomozati utasítás, 1958. július 25. Uo. 1. B. 10290/1958. Átirat, 1958. július 25.
- ⁹⁹ ÁBTL 3.1.5. O-14943/182. 2. Jelentés Fábíán József ügyéről, 1958. április 6.
- ¹⁰⁰ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 236/1958. 1957 Bül 1409. Fábíán József tk. jkv. 1958. június 23.
- ¹⁰¹ ÁBTL 3.1.9. V-144083/1. 174. Határozat a nyomozás elrendeléséről, 1958. augusztus 5.
- ¹⁰² ÁBTL 3.1.9. V-144083/1. 175–176. Határozat Kalmár László előzetes letartóztatásáról, 1958. augusztus 5. Uo. 182. Őrizetes személyi adatai, 1958. augusztus 8. ÁBTL 3.1.9. Pest megyei vizsgálati napló, 1254. sorszám.
- ¹⁰³ ÁBTL 3.1.9. V-144083/1. 202. Határozat a nyomozás befejezéséről, 1958. augusztus 12. ÁBTL 3.1.9. Pest megyei vizsgálati napló, 1254. sorszám.
- ¹⁰⁴ PML XXV. 2. b. 1308/1958. Sz. n. dosszié. B. 10290/1958. Vádirat Kalmár László ellen, 1958. augusztus 19.
- ¹⁰⁵ Megfigyelési anyagát lásd: ÁBTL 3.1.5. O-14943/182.
- ¹⁰⁶ ÁBTL 3.1.5. O-14943/731.
- ¹⁰⁷ PML XXV. 2. b. 1308/1958. Sz. n. dosszié.
- ¹⁰⁸ PML XXV. 2. b. 1308/1958. Sz. n. dosszié. B. I. 1308/1958/2. Előkészítő ülés jkv. 1958. szeptember 8. PML XXV. 2. b. 1308/1958. 1308/1958. B. I. 1308/1958/4/a. Ítélet, szeptember 22.
- ¹⁰⁹ PML XXV. 2. b. 1308/1958. Sz. n. dosszié. B. 10290/1958. Végindítvány, 1958. szeptember 22.
- ¹¹⁰ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 236/1958. Nbf. I. 5283/1958/16. Tárgyalási jkv. 1959. január 12. Uo. Nbf. I. 5283/1958/16. Ítélet, 1959. január 12.
- ¹¹¹ PML XXV. 2. b. 1308/1958. 1308/1958.

¹¹² PML XXV. 2. b. 1308/1958. Limbus.

¹¹³ ÁBTL 3.1.9. V-144083/2. 241–244. Zárójelentés, 1958. október 9.

¹¹⁴ ÁBTL 3.1.9. V-144083/1.

¹¹⁵ ÁBTL 3.1.9. V-144083/2.

Levéltári források

Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL)

3.1.9.	Vizsgálati dossziék	
	V-141322	Alapffy Attila és társai
	V-141322/a.	Alapffy Attila és társai
	V-143026	Közbiztonsági őrizetesek
	V-144083/1–2.	D. Szabó Károly és társai

Pest Megyei Levéltár (PML)

XXV. 2. b. Pest Megyei Bíróság iratai. Büntetőpercek iratai

	154/1957.	Balla Pál és társai pere
	1308/1958.	Kalmár László pere
I. dosszié:	236/1958.	D. Szabó Károly és társai pere
	20-5641/1957.	D. Szabó Károly vizsgálati dossziéja
II. dosszié:	917/1957.	Harmincz István és társai pere
	1308/1958.	Kalmár László pere
	20-5586/1957.	Harmincz István vizsgálati dossziéja
	20-5579/1957.	Sasadi Viktor vizsgálati dossziéja
III. dosszié:	sz. n.	Kalmár László és társai vizsgálati dossziéja
IV. dosszié:	1957 Bül. 60.	Harmincz István és társai ügyészégi dossziéja
V. dosszié:	20-5691/1958.	Kalicza Péter és társa vizsgálati dossziéja
VI. dosszié:	20-184.	Balla Pál és társai vizsgálati dossziéja

Limbus: rendezetlen vegyes iratok

Nyomtatásban megjelent források

Kajári (összeáll.), 1996

Rendőrségi napi jelentések. Első kötet. 1956. október 23. – december 12.
Összeállította: Kajári Erzsébet. Budapest, Belügyminisztérium – 1956-os Intézet.

Magyar Közlöny, 1956

1956. évi 28. számú törvényerejű rendelet a rögtönbíráskodásról. *Magyar Közlöny*, 100. sz., december 11.

Magyar Közlöny, 1956

6/1956. (XII. 11.) Korm. számú rendelet a rögtönbíráskodás részletes szabályozásának megállapításáról. *Magyar Közlöny*, 101. sz., december 12.

Magyar Közlöny, 1956

1956. évi 32. számú törvényerejű rendelet az 1956. évi 28. számú törvényerejű rendelet kiegészítéséről. *Magyar Közlöny*, 102. sz., december 13.

Magyar Közlöny, 1957

1957. évi 34. sz. törvényerejű rendelet a népbírószági tanácsokról és a bírósági szervezet, valamint a büntetőeljárás egyes kérdéseinek szabályozásáról. *Magyar Közlöny*, 66. sz., június 15.

Hivatkozott irodalom

Petrikné, 1999

Petrikné Vámos Ida: Iratok a Történelmi Hivatalban. In *Trezor 1. A Történelmi Hivatal évkönyve 1999*. Szerkesztette: Gyarmati György. Budapest, Történelmi Hivatal.

Takács, 2007

Takács Tibor: „...álom lett az egész”. Az 1956 utáni megtorlás módszertanához. *Betekintő*, 1. sz. www.betekinto.hu/2007_1_takacs (utolsó letöltés: 2011. július 5.).